

Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi

<http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/uufader.htm>

Yazma Becerisinin Kazandırılması Konusunda Eksiklikler, Hatalar ve Yeni Yöntemler*

Aykar SÖNMEZ

*Malatya Mareşal Fevzi Çakmak Anadolu Lisesi
aykaralat@hotmail.com*

ÖZET

Türkçede sözlü ve yazılı kompozisyonun öğretilmesi konusunda bilgilerimiz Batı'dan yaptığımız çevirilerle başlamıştır; ancak konuyla ilgili çevirilerin tamamlanmamış olması sebebiyle yeterli bilgiye sahip olamadığımız bir gerçektir. Bu eksiklik sebebiyle, öğretmenlerimiz yol ve yöntem konusunda doğru kaynaklara ulaşamamakta, öğrencilere yazma konusunda yol gösterici olamamaktadır. Öğrencilerimiz “kompozisyon” teriminin anlamını tam olarak bilemeden, yazma becerisini kazanmadan lise öğrenimine geçmektedir. Bu makalede konuyla ilgili yaptığımız tercüme çalışmalarından dilimize ve eğitimimize uygulanabilir olanlar tanıtılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Kompozisyon, Düzenleme, Taklit etme, Alıştırma.

* MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü ile Bahçeşehir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi iş birliğiyle yapılan “Türkçe Öğretimi Kongresi”nde sunulmuş, basılmamış bildiridir. (18-20 Mayıs 2008, İstanbul)

Deficiencies, Errors and New Methods in Teaching Writing Skills

ABSTRACT

Our knowledge about the teaching of either oral or written composition in Turkish comes from Western origin. However, it's fact that we are not able to have enough information due to uncompleted translations on the subject. Our teachers can not reach to the right sources. Due to lack of these education technics the leadership of our teachers can not be enough. Without knowing of the meaning of the term “*composition*”, our students pass high school education. In this article, from the translation studies we have made about the subject, the applicable ones to our language and education will be reported.

Key Words: Composition, Arrangement, İmitation, Exercise.

GİRİŞ

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB) İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (2006, s.2)'nda ikinci kademe Türkçe öğretiminin bütün öğrenme faaliyetlerinde anahtar rol oynadığı belirtilmektedir. Bu programa göre Türkçe dersinin genel amaçları arasında duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etme, Türkçeyi konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanma, anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirme; yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenme, bunları bir alışkanlık hâline getirme (TTKB, 2006) maddeleri “Genel Amaçlar” başlığı altında sayılan maddelerdendir. Türkçe dersine ait “Temel Dil Becerileri”nden olan “yazma” becerisinin, öğrenciye yazma tekniği vermesi gerektiğini belirtir. (TTKB, 2006) Buna göre yeteneği olmasa da her öğrenci bu tekniği alabilir ve kompozisyon yazabilirken, yetenekli öğrenciler konuyla ilgili yeteneklerini geliştirebilecektir. Türkçe dersinde Temel Becerilerin oranlarına bakıldığında bir kompozisyon dâhilinde konuşma ve yazma becerisi %40'ı oluşturmaktadır.

TTKB İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzundan aldığımız bu amaçlar, şimdiye kadarki öğretim sistemimizin ve Türkçe dersi öğretiminin temel kaynakları ve dayanakları olmuştur. Ancak bu amaçlara, kimi istisnalar haricinde, ulaşılamamaktadır. Sorunun sebepleri için öğretmen yetiştirmedeki aksaklıklarımız, öğretmenlerimizin kendilerini

yetiştirilmede eksik kalması, öğrencilerimizin ilgisizliği gibi birçok madde sıralanabilirse de temel sebep, kompozisyon yazma geleneğimizi oturtamayışımızdır. Bu konuda özellikle Cumhuriyet döneminde yapılan terim-tercüme çalışmaları devam ettirilmediğinden ve edebî geleneğimize ait ürünler ve belgeler araştırılıp ortaya çıkarılmadığından yeterli kaynağa sahip değiliz.

Netice itibariyle “nesir” geleneğimiz -Orhun Abideleri’nde güçlü ve işlenmiş bir dile sahip olmamıza rağmen- şiirden hep bir adım geride kalmıştır. Nesre ait birçok yeniliğin Tanzimat’la edebiyatımıza girdiği, pek çok meselenin bu dönemden sonra bir sorun olarak ele alındığı bilinmektedir. Yazı kültürümüzü temellendiremememiz ve öğrencilerimize aktaramamamız bundandır. Bu eksikliği giderebilmek için yapmış olduğumuz çalışmada, ilk kez bahsediliyor olmaları sebebiyle, önereceğimiz yöntemlerin Latince isimlerine de yer vermeyi uygun bulduk.

YÖNTEM

Betimleyici tipte olan bu araştırmanın evreni için, 2007-2008 Eğitim- Öğretim yılında Bandırma Eti Holding İlköğretim Okulu öğrencileri seçilmiş, bu evrenden veri toplamak için ikinci kademe eğitimin her sınıfından bir şube, amaçlı örneklem olarak belirlenmiştir. İşlem için öğrencilere çeşitli konular verilmiş, bu konulardaki fikirlerini ifade eden planlı bir yazı yazmaları istenmiştir. Yazılar, yukarıda belirtilen Türkçe Dersine Ait Temel Dil Becerileri’nin amaçları doğrultusunda değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Bu incelemeye göre öğrencilerin yaptığı hataları şöyle sıralayabiliriz:

- a. Kompozisyonu bir edebî tür olarak görme (şiir, roman vb. gibi)
- b. Kompozisyonu doğru şekilde paragraflara ayıramama
- c. Kompozisyonuna uygun başlık bulamama
- d. Sebep-sonuç, amaç-sonuç ilişkilerini kuramama, mantık zinciri oluşturamama
- e. Düzgün cümleler kuramama
- f. Kendini tekrar etme

- g. Kompozisyonu geliştirememe
- h. Söz varlığının kısıtlı olması
- i. Yazım ve noktalama hataları yapma
- j. Düzgün ve işlek bir yazıya sahip olamama.

Saymış olduğumuz bu maddeler -son ikisi hariç- sözlü kompozisyon için de geçerlidir.

Öğretmenlerimizden kaynaklanan hatalar ya da eksiklikler:

Öğrencilere yazma becerilerinin kazandırılması ve onların yazma ilgi ve isteklerinin uyandırılmasında temel sorumluluk Türkçe öğretmenindedir. Bu sorumluluk, öğrencilere düzenli düşünme ve yazma alışkanlığı kazandırma gibi temel bir amaçla bütünleşir (Sever, 2004). Bu grupta yer alan sorunların bir kısmı da lisans eğitimindeki eksikliklerden kaynaklanmaktadır. (Alyılmaz, 2010) Sonuç olarak öğretmenler bu becerinin kazandırılmasında şu noktalarda yetersiz kalmaktadır:

- a. Kompozisyon terimini kavratamama
- b. Cümle kurma çalışmaları yapmama
- c. Cümle kurma çalışmaları yapılmadan üç paragraflık yazıya geçme
- d. Öğrenciye yazdıklarını okuma ve yazdığına uygun başlık koyma becerisi kazandıramama
- e. Kompozisyonu geliştirme teknikleri konusundaki eksiklikler
- f. Özellikle kültür derslerinde ağırlıklı olarak test tekniğini kullanma

TARTIŞMA VE SONUÇ

Günümüz müfredatında bulunan Anlatım Biçimleri ve Düşünceyi Geliştirme Yolları konusu, öğretim tekniklerinin eksikliği sebebiyle öğrenci kazanımları açısından zayıftır. Makalemizde gösterilen tekniklerle, öğretmenlerimiz öğrencilerimize rahatlıkla rehberlik edeceklerdir. Önerilerimizde geçen kimi terimler ve talimatların adları mevcut sistemimizde ismen geçse de, planlı bir şekilde verilmediğinden etkili kullanımları söz konusu olamamıştır. Önerdiğimiz talimatlar doğrultusunda yapılacak bir öğretimle, öğrenciler planı yazabilecek ve oluşturdukları kompozisyonları sağlam, tutarlı bir şekilde ve gerektiği uzunlukta yazabileceklerdir. Sonuç olarak, bahsettiğimiz alıştırmalar Türkçe kompozisyon yazımının öğretilmesinde kolaylıkla uygulanabilir. Bu alıştırmalar dışında Batı, edebî sanatları kompozisyonu oluşturmak ve

genişletmek konusunda işlevlerine göre bilinçlice kullanır. (Sönmez, 2008) Konuyla ilgili olarak incelenecek edebî sanatlar genişletme, tekrarlama, özetleme, paralellik, tanımlama, denge gibi daha birçok başlık altında toplanmış ve maalesef henüz bizim edebiyat incelemelerimizde ve eğitimimizde uygulamaya alınmamıştır. En başta eğitim fakültelerinde bu konular işlenmeli, öğretmenlerimiz ön yargılarından kurtularak yeniliklere açık olmalı, araştırmalar ve denemelerle ortaya konulmuş ürünleri uygulama yoluna gitmelidir. İlgili derslerin müfredatı yeniliklere göre değiştirilmeli ve lise seviyesinde de dil ve anlatım dersine eklenmelidir. Öğretmenlerimiz için kılavuz kitaplar hazırlanmalıdır. Mevcut eğitim-öğretim sistemimizde sürekli test çözmek zorunda kalan öğrencilerimiz, yazı yazmaya alıştırmalıdır. Dil eğitimi düşünce eğitimidir. Düzenli bir şekilde dile dökülememiş hiçbir düşünce olgunlaşamaz ve hayata geçirilemez.

ÖNERİLER

Yazı, zaman isteyen bir uğraştır. Matematiksel formülleri yoktur. Bu makalede önerilecek talimatı alışkanlık haline getirmek zaman alıcıdır. Bu engel, bir planla mümkün merteye aşılabılır ancak öğretmenlerimizin en önce yapması gereken şey, kompozisyon terimini öğrencilerine anlatmaktır. Kompozisyonun bir “düzenleme”, “bir araya getirme” sanatı olduğu; bu sebeple doğada, dünyada, sınıfta kompozisyon örnekleri bulabileceğimiz öğrencilere anlatılmalı terimin farklı alanlarda, kullanımına örnekler verilmeli, böylece öğrencinin kafasında kompozisyonun bir teknik olduğu fikri oluşturulmalıdır. Öğrenci henüz cümle kurma yetisine sahip olmadan ya da bunu geliştirmeden bilinen üç paragraflık kompozisyon alıştırmaları yapılmamalı; bunun yerine her cümlenin bir kompozisyon olduğu fikrinden hareketle önce “kısa cümle” alıştırmaları yapılmalıdır. Anlamı bilinmeyen kelimeleri cümle içinde kullandıran etkinlikler bu konuda yeterli olmadığından öğretmenlerimiz, artık hepimizin bildiği “beyin fırtınası” yöntemiyle ve daha ileri aşamalarda da buna ek olarak “haritalama”, “keşif taslağı” (Murray, 2007) yöntemleriyle öğrencilerine bol bol cümle kurdurmalı farklı kelimeleri bir araya getirerek anlamlı cümleler oluşturmalarını sağlamalıdır. Cümle konusunda yeterli olmayan öğrencilerimiz bir düşünce ya da olay yazısı yazma konusunda başarısız olmaktadır. Birbiriyle ilgisiz gibi görünen kelimeleri bağlamaya çalışan öğrenci kelimeleri kronolojik ve mantıkî ilişkilerle ve uyum ilişkileriyle (Filizok, 2007) birleştirme konusunda yaratıcılığını geliştirecektir. Cümle alıştırmalarından sonra öğrenciden yazdığı cümleleri birleştiren paragraflar oluşturması beklenmelidir. Öğretmenlerimizin kompozisyon yazımı

konusunda genel tavrı bir atasözü verip açıklamaktır. Henüz cümle kompozisyonunu geliştirememiş bir öğrenci için bu alıştırma ağır gelmektedir. Cümle ve paragraf alıştırmaları, öğrenciyi ileride yazacağı kompozisyonları nasıl ve ne zaman bölümlere ayıracağı konusunda eğitmiş olacaktır. Öğrencilerimize kazandırılması gereken bir diğer davranış yazdıkları tek bir paragrafa dahi uygun başlık koyma alışkanlığıdır. Bu sebeple, öğrencinin yazacağı konu hakkında bilinçli ve vereceği mesajdan emin olması sağlanmalı; mantık zincirini kafasında kurmasını sağlayacak cümle alıştırmalarını bolca yaptırılmalıdır. Öğrencinin yazdıklarını sıkça ve eleştirel olarak okuması kazandırılacak bir diğer davranıştır. Böylece öğrenci hem mantık zincirini kontrolü altında tutacak, hem kendini tekrar etmeyecektir. Yaratıcı yazma çalışmaları için beyin fırtınası, kümeleme ya da salkı oluşturma, zihinde tasarlama, zıddını düşünerek yazma gibi bilinen yöntemlerden faydalanılabilir. (Göçer, 2010) Öğrencinin kendini tekrar etmesi ise ya yazdıklarını okumamasından ya da kompozisyonunu genişletme çabasından kaynaklanır. Bu konuda öğretmenimiz öğrenciyi uyarıp yol göstermelidir. Bütün öğretmenlerimizin yazım ve noktalama konusunda dikkatli olması öğrencilerimizden bu konuya muhakkak surette özen göstermelerini istemesi gerekmektedir. Önemle üzerinde durulması gereken diğer bir konu da özellikle ilk ve ortaokul döneminde kültür derslerinde test tekniği yerine yazılı sınav tekniğinin kullanılmasıdır. Öğrenci, Türkçede geliştirmeye başladığı becerisini başka derslerde de uygulama fırsatı bulacak, bu sayede Türkçede öğrenilenlerin sadece Türkçe dersine ait olmadığını, hayatta karşılık bulduğunu bizzat görecektir. Bu genel uyarı ve dikkatlerden sonra çevirilerle elde ettiğimiz yöntemlere geçebiliriz. Aşağıda bahsedeceğimiz kompozisyon alıştırmaları yazma konusunda öğrenciye işlerlik kazandıracak, öğretmenin yol göstericiliğini kolaylaştıracaktır.

Batı'nın şimdiye dek çevirmeyip eksik bıraktığımız yazılı ve sözlü kompozisyon geleneğinin temel alıştırmaları taklit fikrinden doğmuştur. Ancak buradaki taklit fikri ile kastedilen anlam, birini ya da bir şeyi ses ve hareket olarak canlandırmak değil; tam anlamıyla birinin yerine geçip onun gibi düşünüp kararlar vermek, muhakeme yapmak, onun mantığıyla sözlü ya da yazılı bir metin oluşturmaktır. Bu alıştırmaları şu başlıklar altında toplayabiliriz:

Taklit Etme -İmitation

Eski Roma ve İnsancıl Rönesans öğretim sisteminde taklit etme, önemli bir metottu. *Exercitatio* adı verilen alıştırmalarda taklit etme, genişletme ve değiştirme teknikleri kullanılırdı. Öğrenciler, belli bir yazarın

kelimelerini, cümle yapısını, metnin bölümlerini inceler, metinde geçen mecazları bulurlardı. Beğenilen bölümleri kendi metinlerinde aynen ya da taklit ederek kullanırlardı.

Taklit etme alıştırmalarında yöntem, seçilen orijinal bir metnin şekline sadık kalınırken içeriğinin değiştirilmesi ya da içeriği devam ederken şeklinin değiştirilmesi şeklinde idi. Amaç, bir edebî türü diğerine dönüştürerek, farkı öğrenebilmektir. Üstelik öğrenci “Ne yazacağım?” sorusunu da cevaplamış olurdu.

Bu değişimleri şöyle sınıflandırabiliriz:

Cümlelerin değişimi (çeşitlenmesi): Bir cümlelerin gramerle ve söyleyişle ilgili elemanlarının yani kelime ve eklerinin çıkarılması, yenilerinin eklenmesi, var olanın sırasının değiştirilmesi, eş anlamlı kelimelerin kullanılarak tekrar yazılması anlamına gelmektedir.

Çift Çeviri: Bu en fazla yapılan alıştırmada Latince bir metin, önce İngilizceye çevrilir ve hemen ardından, orijinalinden yardım almadan tekrar Latinceye çevrilirdi. Elbette ki bu alıştırma eğitim sistemimiz içinde bu şekilde yapılamayacaktır. Ancak yabancı dil eğitimine önem veren liselerimizde uygulanabilir bir alıştırmadır.

Tür Değişiklikler (Metaphrasis): Bu, bir türden başka bir türe değişimi içerir; bir nesri bir şiire dönüştürmek gibi.

Açıklamalar (Paraphrasis): Bu alıştırma bir metnin anlamını kavrayıp metni kendi sözleriyle yeniden yazmaktır. Bir özetleme çalışması değildir; öğrenci metinden anladığını kendi kelimeleriyle kaleme alır.

Özet (Epitome): Bir metni ya da pasajı, içeriğini kısaltarak özetlemek. (Filizok, 2007) Genel olarak şu talimat doğrultusunda yapılır: Dikkatle oku, anahtar kelimeleri bul, örnekleri ve tasvirleri ele, mantıkî bağları bul, metnin şemasını yaparak bağlantıları göster.

Ön Alıştırmalar - Progymnasmata

Bu alıştırma gerçekte retorik eğitime ait söylev alıştırmaları olmakla birlikte neticede bir kompozisyon dâhilinde konuşmayı öğretir. Okullarımızda yazılı olarak da uygulanmaya uygun alıştırmalardır. Klasik ve Rönesans pedagojisinin hayatî bir unsuru olan alıştırmalardan bazıları şunlardır:

Fabl: Mythos. Öğrenciler genellikle Ezop’tan seçilmiş bir fabl, genişletir ya da kısaltırlardı. Ya da Ezop’u taklit ederek aynı fablî kişilerini

zaman ve mekânını değiştirerek yeniden yazarlar, bazen de sadece bir diyaloga dönüştürürlerdi.

Hikâye (Diegema, Narrative): Bir hikâyeyi sonundan başına, ortasından geriye ya da ileriye yeniden söyleme alıştırmasıdır. Bunun için, tarihçilerden veya şairlerden gerçek ya da kurmaca bir hikâye seçilir ve gerçeklere bağlı kalarak yeniden yazılır. İskeleti artık bizim de bildiğimiz 5N +1K prensibi oluşturur. Fakat sunum farklı örgüler içinde defalarca değişime uğrar.

Kısa hikâye, menkıbe (Chreia ya da Anecdote): Chreia (Grekçe chreiodes'ten “faydalı”) Ahlâki amaç için yazılan özetlenmiş bir hatıradır. Anekdot formundadır. Bir darbimesel veya iyi örnek olabilecek bir olay anlatılır ya da her ikisi birden verilir. Kıssadan hisseye karşılık geldiğini söyleyebiliriz. Birinin ne söylediğinin/yaptığının hikâyesini anlatacak olan bu alıştırma şu talimata göre ilerler:

1. Söyleyeni, yapanı veya hikâyenin kendisini öv.
2. Konunun bir açıklamasını (izah, şerh) ver.
3. Niçin söylendiğini veya yapıldığını söyle.
4. Bir zıtlık ortaya at.
5. Bir karşılaştırma ortaya at.
6. Anlaşılması için bir örnek ver.
7. Sözü veya olayı diğerlerinin şahitliğiyle destekle. (Tanık göster, alıntı yap)
8. Kısa bir son söz veya sonuçla bitir.

Çürütme, yalanlama (Anaskeue- Refutation): Doğrulama alıştırmalarına göre daha fazla rağbet görmüştür. Çıkış noktası, bir gerçekten şüphe etmektir. Konuşmaya, zıt bir tezin kusurlarını eleştirerek başlamak daha kolaydır. Tartışmacı anlatım tekniğinin temelidir. Genellikle bir mit ya da menkıbenin güvenilirliğinin adım adım nasıl çürütüleceği öğretilir:

1. Hikâye anlatıcısını suçla, onun okur karşısındaki güvenilirliğini yık
2. Hikâyenin özetini ver.
3. Sözü edilen tezin anlaşılması güç, belirsiz; inanılmaz; mantıksız olduğunu göster, zayıflat.

Doğrulama (Kataskeue- Confirmation): Doğrulama bir önceki alıştırmanın zıddıdır. Tipik bir doğrulama alıştırmasında, bir mit veya

menkıbenin güvenilirliği tartışılarak, menkıbedeki fikrin doğruluğunu gösterilmeye çalışılır. Talimat şöyledir:

1. Hikâye anlatıcısını öv.

2. Hikâyenin özetini ver.

3. Açıkça göster, ispatla, açık, aşikâr ol; olası, muhtemel olanı, akla yatkın olanı göster; mantıklı ol; hikâyeyi sağlamlaştır.

Basmakalıp söz (Koinos Topos- Commonplace): Konuları genellikle, kumar oynama, hırsızlık, zina gibi toplumca hoş karşılanmayan meselelerdir.

Kompozisyon İçin Talimat:

İnsan doğasına ya da bir insan tipinin genel yaygın bir kusur veya özelliğine aşağıdaki adımlar kullanılarak karşı çıkılır ya da bu kusur veya özellik desteklenir. Bu konunun ders verici bir şekilde ele alınması elbette eğitim için en uygun olanıdır. Talimatı şöyledir:

1. Bir aykırılık ya da muhalefetle başla

2. Bir mukayese öne sür; saldırdığın şeyi daha iyisiyle kıyasla

3. İş yapanı azarlayan onun hatasını yüzüne vuran bir atasözünden faydalan

4. Suçlanan kişinin geçmiş yaşantısı hakkında iftira kabilinden bir tahminle bir ara söz kullan.

5. Örnek kişi hakkında merhamete gelme fikrini reddet.

Methiye (Enkomion- Encomium): Konular; kişileri, şeyleri (soyut fikirler gibi), zamanları (mevsimler gibi), yerleri, hayvanları, büyüyen şeyleri, genel ya da özel olarak içerir.

Kompozisyon İçin Talimat:

1. Kişinin hangi soydan geldiğini tasvir et: hangi toplum, hangi ülke, hangi atalar, hangi aileler

2. Kişinin terbiyesini, yetişmesini tasvir et: eğitim, sanatta öğrenim, yasalarda (hukuk, töre) eğitim

3. Kişinin işleri ve bunlar sonuç olarak tasvir edilebilir:

-aklının faziletleri (metanet ya da sağduyu gibi)

-bedeninin faziletleri (güzellik, hız ya da kuvvet gibi)

-bahıtının faziletleri (yüksek pozisyon, güç ya da zenginlik, arkadaşlar)

4. Övgünün derecesini yükseltmek için uygun bir kıyas yap

5. Seni duyanlara bu insanla rekabete teşvik etmek için ya da bir dua için bir son sözle sonuçlandır.

Yergi (Psogos- Vituperation): Hiciv veya ağır hakaret. Konu olarak en çok kişiler olmak üzere, şeyleri (soyut fikirler gibi), zamanları (mevsimler gibi) yerleri ve hayvanları içerir. Kompozisyon oluştururken methiye alıştırmalarının 3. maddesi kötülüklerin dile getirilmesi şekliyle değiştirilir ve gerisi aynen methiyedeki gibi uygulanır.

Karşılaştırma: Synkrisis –Latince Comporatio- Comparison Hiciv ve methiye alıştırmalarının yöntemlerinin birleştirilerek yapılmasıdır.

Şahıslandırma, taklit etme (Ethopoeia/Prosopopoeia İmpersonation): Bir insanın karakterini tasvir etmek, tanımlamak için yapılan bir çeşit, taklittir. Konu, methiye gibi tarihî, mitik ya da kurgusal bir karakter olabilir. Sıradan bir taklit etmeden farkı, diyalog kullanan dramatik bir formda olmasıdır. Yani bilinen bir kişi ele alınıp onun ağzından bir konuşma yaptırılır. Ancak bu bir söylev değil, bir diyalog olmalıdır.

Kompozisyon İçin Talimat:

1. Karakterin konuşabildiği bir üslûpta şahıslandırma oluşturulabilir: açıklık, özlülük, süslülük, şekilsizlik

2. Aynı zamanda karakterin; geçmişe, şimdiye, geleceğe bakışı düşünülerek karakter, oluşturulur.

Tez, Tema: Thesis ya da Theme, Tthesis Tema veya tez adındaki bu alıştırma, araştırılan konunun mantıksal bir tetkikidir. Politik veya kuramsal olabilir. Bir konunun iki yönünün tartışıldığı bir metnin girişi için ilk alıştırmadır. Şehir surla çevrilmeli midir ya da önemli birinin evlenmesi veya evlenmemesi gibi genel sosyal konular tartışılabilir. Ya da kuramsal olan veya kesin olarak bilinemeyen “Cennet, sema, gök, küresel midir?” gibi konular tartışılabilir.

Kompozisyon İçin Talimat:

Politik ya da kuramsal bir sorunu iki yönden (tez-antitez) tetkik etmek için; girişle başla, eğer uygunsa hikâye ekle, kanıtlayıcı, tasdik edici tez sun (kanıt), muhalefeti çürüt, ilerlerken yasal, adil, politik ve nazik ol; söylediklerin uygulanabilir olsun ve sonuçları ver.

Bir yasaya saldırma ve bir yasayı savunma (Nomou Eisphora): Yasaya saldırı ya da onu savunma. Bir tezdense çok bir hipotezdir. Bir konunun/yasanın iki yanını ele alır.

Kompozisyon İçin Talimat: Gerçek, tarihi ya da kurgusal yasaların lehte ve aleyhte olan yönlerini yasal olarak, adaleti kullanarak, politik olmayı bilerek ve nazıkçe tartış.

Uygulama (Declamation) (Declamatio Meleté):

Grekçe. Retorik eğitiminin en yüksek şekli olan konuşma uygulamalarıdır. Bu ileri uygulama, Ön Alıştırmalardan sonra gelir. Kurmaca olan siyasi ve adli konularla ilgilidir. (Sloane, 2001) Bu seviyedeki alıştırmalar şunlardır:

Öğüt Verme (Suasoria): Bu konuşma uygulamalarında bir öğrenci bir karar almak üzere olan, bilinen bir tarihî ya da mitik karaktere bir tavsiye sunar. Bu alıştırmalar genellikle ikileme kalan politikacıya en iyi politikayı seçmesi için yapılan teklif ya da öneridir. Bu esnada bazı ön alıştırmalar ile birleştirilerek daha ikna edici konuşma metinleri oluşturulur.

Tartışma (Controversia): Öğrencilerin hayalî bir adli tartışma ya da münazara kabilinden bir görüşme yaptıkları alıştırmalarıdır. Contraversia hayalî bir yasal davadan oluşur. Bir öğrenci bir yasayı ve yasanın bozulduğu bir durumu ele alır. Taklit edilecek, canlandırılacak kişinin karakterine bürünerek bir münazara konuşması üslubunda yasayı yorumlar, reddeder ya da kabul eder. Bunu yapmak için bazen öğrenciler müvekkilinin kabahatini ve nedenlerini açıklamak ve mazur görmek için güvenilir bir hikâye (backstory) yaratır. Konuşma uygulamalarının en gelişmiş olarak bir controversia'dan tam bir hitabetin özelliklerine sahip olması beklenir; bir girişi, gerçeklerin öyküleyici bir ifadesini, sağlam kanıtları ve bir sonucu içermesi gerekir.

KAYNAKLAR

Alyılmaz, C. 2010. Türkçe öğretiminin sorunları. Turkish Studies, 5(3), 730-731. 10.04.2011 tarihinde www.turkishstudies.net adresinden alınmıştır.

Börekeçi, M. 2009. Türk dili ve edebiyatı ve Türkçe öğretmenlerinin yetiştirilmesi sürecinde dilbilim ve Türkçe öğretimi. Turkish Studies, 4(3), 423-424

- Burton, G. Silva rhetoricae the forest of rhetoric.01.04.2005 tarihinde <http://http://rhetoric.byu.edu> adresinden
- Donald, M. M. Yazma sanatı, çev. Dervişcemaloğlu, B. 2007. 18.04.2008 tarihinde <http://www.ege-edebiyat.org> adresinden alınmıştır.
- Filizok, R. 2007, 27 Mart. Öğretici metinlerde anlam bilimi ilişkileri. 20.04.2008 tarihinde <http://www.ege-edebiyat.org> adresinden alınmıştır.
- Filizok, R. 2007, 6 Haziran, Yazma sanatında ilk adımlar: iyi bir özet nasıl yapılır? 18.04.2008 tarihinde <http://www.ege-edebiyat.org> adresinden alınmıştır.
- Göçer, A. 2010, Türkçe öğretiminde yazma eğitimi, Uluslar Arası Sosyal Araştırmalar, 12 (3), 178-195
- İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu (6,7,8. Sınıflar) 2006.Ankara: T.C. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Devlet Kitapları Müdürlüğü
- Sloane, T. O. 2001, Encyclopedia of rhetoric, New York: Oxford University Pres.
- Sever, S. 2004. Türkçe öğretimi ve tam öğrenme (4. Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, A. 2008, Batı retoriğinin genel terimleri üzerine bir araştırma, basılmamış doktora tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Başvuru: 10.10.2013

Yayına Kabul:26.05.2014